

Střední Amerika.

(Vzhledem k nynějšímu knuší kolonizaci sahajícímu novou ústřední.)

Mezi státního úřední pro "Pohled Západu" jezdil v roce 1888 F. W. HERRING.

Vál ostrý severní vítr, když jsem opouštěl New Orleans, ubíraje se do střední Ameriky. Různé myšlenky probíhaly mou, plyna kolem známých mi břehů Mississippi a vzpomínaje, za jakých okolností a za jakým účelem jsem tudy šel. Přemítal jsem právě, jaké asi obchody a živnostenské, národohospodářské a zdravotní poměry naleznou v oně, nám Čechům velmi málo známé části povrchu americké.

Z myšlenek svých konečně vyrušen jsem byl stewardem, vybírajícím lístky, kterýž mě taktéž kajutu ukázal. Na loši nacházelo se nás celkem asi 36, poněvadž se Soustátí pocházejících pasažerů, kteří téměř každý za jiným účelem do země oné se ubíral. Poněvadž byli to horníci z Colorado a Arizony, jedoucí do Hondurasu prospektovat. Čtyři asi přinášeli sebou kapitál, chtějíce tam pozemky pro spekulaci zakoupiti, ostatek pak skládal se z lidí rozdílných stavů, honících se za štěstím.

Cesta nám dosti veselé ubíhala, takže již čtvrtého dne minuli jsme ostrov Cozumel, kdež pěst se výborný tabák z něhožto vyráběné doutníky mají na celém jihu pověsti nejlepší. Patého dne pak u večer blížili jsme se k Belize, této královně celého východního pobřeží až ku přístavu San Juan del Norte.

Střední, neb Central Amerika co do zeměpisné polohy rozprostírá se mezi 8° 35' a 18° 28' severní šířky a 92° 31' a 83° 40' západní délky od Greenwich a dělí se na pět rozdílných republik a pak území, zvané dle vlastní vlády, Britický Honduras.

Jména republik jsou: Guatemala, Honduras, Nicaragua, Costa Rica a San Salvador. Největší délka její se od řeky Rio Hondo až k Pont Bunica, obnáší asi 800 anglických mil a šířka pak místy od 80 při zátocy Nicoya k Puerto Limon až k 600 mil od přístavu San Sebastian k mysu Gracias a Dios dosahuje. Hranice její tvoří na severu republika Mexico, na východě moře Karáibské, na západě Tichý oceán, na jihu Spoj. Státy kolumbičské.

Celé vnitra její prostoupeno je horstvem, jež nepravidelně po zemi se rozbihá, dosahující místy až 12,000 stop výšky. Při východním břehu vyskytují se jen jednotlivé vrchy, z nichž nejznámější "Congrehoj Peak" 7500 stop, "Poyas" 6500 stop výšky dosahují. Horstvo jest původu sopečného, z nichž mnohé až po dnes v činnosti se nacházejí, zejména Antitlan, u jezera téhož jména v Guatemale, Los Votos a Maravelles v Costa Rica jmenuvati sluší. Vnitřek horstva bohat jest na kovy, zvláště stříbro a zlato, takže se v posledním čase setoupliva zvláštní družstva k jich vykořisťování.

Hlavní plodiny zemské jsou káva, tabák, indigo, cochinel, závor, gummy araby, sarsaparilla, balsámy, jižní ovoce, aloe, kakao, vanilka; zvláště pak bohatství země pozůstává z překrásných lešů mahagonových, jehožto dřevo v obrovském množství do Evropy a severní Ameriky odsud se dováží.

Co do historické části, jest republika středníamerická velmi chudá. Byvši na počátku šestnáctého století za Gila Gondalessa de Avila přivtělena k vládě španělské, náležela k této nepřetržitě až do roku 1820, v kterémžto roce se vzbouřila a neodvislost svou dne 15. září v zmíněném roce prohlásila.

Město Belize, první a nejdůležitější město v střední Americe při moři Karáibském, hlavní město jak nále Morava celého území, skýtá bez odporu na každého cizince vášněv dojem svou krásnou, štihlými palmami jak ověnčenou polohou. Máje krásný přírodní přístav, rozloženo po obou březích řeky téhož jména, má silný obchod s Anglií a se Spoj. Státy, kamž se nejvíce dříví mahagonové a ořechy kokosové vyvážá a jest vůbec jedním z nejdůležitějších přístavů v Americe.

Čítá asi 8000 obyvatelů, z nichž dvě třetiny jsou pínokrevní černolí. Má čisté pravidelné ulice a úhledné, většinou dřevěné jednotpatrové domky, slušnou nemocnici, pravidelně hasičský sbor a parní stříkačku, jest sídlem guvernéra, vojenské výhradně z tuzemců se skládající posádky a silného sboru policejního. Sbor policejní čítá 36 mužů. Ačkoliv služné belizeckého orgánu bezpečnosti není veliké, dostává totiž měsíčně pouze \$26 guatemalských (\$21 amerických) bez lástava a stravy, vždy několik žadatelů čeká již na uprázdněné místo. Co důvod k tomu, myslím, jest nechť k práci. Obyvatelé velice štěstí se asi píně udělají si na rukou mozoly.

Taktéž o kostely není tu žádná nouze. Nachází se zde asi šest chrámů rozličného vyznání. Škoda, že není zde o školy tak postaráno. Mimo toho, aby byl ve Belisi celek úplný, jsou tam dva kláštery.

Vstupuje-li cizinec do města, první jeho pohled zajisté utkví na černých prodavačkách mouky a luštěnin. Ženy ty po způsobu turckém sedíce na zemi, hlavy mají ovinuté dle vzoru turbanu, šňadra úplně obnažená, hlasitě na kolemjdoucího pokřikují a zboží své ku prodeji mu nabízejí. Zdá se nám, jako bychom se ocitli někde v Egyptě. Ty samé způsoby, ta samá fyziognomie.

Obchody vlastní zde skoro výhradně běloši a sice ty největší skoro vlastní Němci. Bolný povzdech vydral se mi z prsou, když kráčeje po ulici Market a Albert, počítal jsem tu německé firmy a sice nachází se jich tam osm. Žel, že mezi námi máme tak málo mužů, kteří by poněkud měli více obchodního ducha.

Dále utkví zrak cizince na malé, u jisté vzdálenosti od sebe při moři vystavěné budky. Na otázku, co asi ty samé jsou, dáno mi za odpověď, že jsou to obecní záchody. Nápad právě šalamounský měl magistrát města Belise. Chtěje zachovati čistotu města a nemaje peněz na zřízení odvodních stok, vystavěl tyto záchody, aby čistota města byla zachována.

Dále mezi zvláštnosti městské patří také starožitný hřbitov, který nachází se na místě druhy jakéhosi starého indiánského pohřebiště. Náhrobní kameny nejsou tak jako u nás postaveny, nýbrž po délce hrobu položeny do země. Tvoří tedy tyto venkovní stranu celého hrobu. Na hřbitově samém dosud nachází se leccakés památky z dob prvotních obyvatelů země, jež od dávno vymřelých některých kmenů indiánských ve Spoj. Státech v podstatě se liší. Analogie jest tu zcela rozdílnou proti oné v krajinách severních. Průmysl v Belize není žádný, ana mzda jest takřka skrovnou. Výdělek řemeslníků obnáší tu průměrně \$1.50 denně a dělníka námořníka \$1. Veškery potřeby životní pak jsou téměř jednou tak drahé, jako ve Spoj. Státech.

Celé území britického Hondurasu čítá pouze 25,000 obyvatelů, živících se výhradně pěstováním kokosových ořechů a děláním dříví mahagonového, jehož lesem takměř celý povrch území zaujmout jest. Vláda anglická sna-

žila se sice obrátiti sem některou koloniu, skrze zimmice však se jí to nepovedlo. Poslední pokus od založení německé kolonie učiněn byl roku 1881, v kterémžto roce usneslo se asi sedm berlínských vědeckých studentů, požádati anglickou vládu o darování jisté částky pozemků v některé své zámořské kolonii ve prospěch německých vysťahovalců. Vláda anglická byla volnou tak učiniti, nabízejíc jim 20,000 akrů pozemku buď v zadní Indii, neb Britické Americe, a volný přeplav až na místo. Po krátké volbě, zvolilo sedm oněch pánů co výbor pro zařizení německé kolonie v zemi této a ještě téhož roku na místo svého nového domova se vydalo. Dostavě se na místo svého určení, nechtěli oklamati se bujnou vegetací a bezvšeho přesvědčení zaslali berlínským listům bombastické zprávy, čelící k tomu, aby občerstvo pro tuto krásnou krajinu získali a tak osadníky tam přivábili, což i veškery berlínské listy otiskly.

Následkem toho vydalo se asi 20 rodin na cestu, příslibující si vzájemně brzkého zbohatnutí. Přistavě na místo, seznali, že není tam tak vše, jak německé listy líbily, nicméně dali se přes to chuti do práce. Když ale za pět týdnů následkem zimnice a strašného horka osm jich zemřelo a druzí pak neustále nemocni byli, počali na onu krajinu jinými skly hleděti a několik se jich do své vlasti navrátilo, druzí pak do všech úhlů světa se rozprášíli. S jedním členem bývalého tohoto výboru bylo mi dopřáno setkati se v Belize a na základě sdělení jeho dějiny této německé kolonie zde do veřejnosti podávám.

Úřední řeč v celém britickém Hondurasu jest anglická, obyvatelstvo tuzemské poněvace ale mluví španělsky.

Pobyt v Belize asi 14 dnů, pomýšlel jsem na další cestu na jih a sice především do Guatemaly. První městečko při atlantickém oceánu jest Livingstone, asi 100 anglických mil od Belize vzdálené, s kterýmžto udržuje nepravdělné spojení. Stává sice mezi nimi několik městeček, jelikož ale nemají do sebe žádné zajímavosti, nebudu se u nich zdržovati a přikročím hned k svrchu uvedenému Livingstone.

Městečko Livingstone, tento jediný důležitý přístav Guatemaly při moři Karáibském, čítá asi 2000 obyvatelů a jest střediskem obchodu pobřežního. Hlavní plodiny, kteréž se odsud vyvážá, jsou: káva, kteráž činí celou polovinu zemských příjmů, pak sarsaparilla, ovoce banánové, indigo, tabák a něco vanilky. Ležíc v nížině při splavně řece Polomie, obklopeno jest hustými lesy a bažinami, je velmi nezdavá a stalo se v posledním čase řáděním zimnice pověstné. Odtud, asi 14 mil jižněji, nachází se při zálivu Honduraském ona dvě města, San Thomas a Puerto Barrios, odkud se staví dráha, jež spojevatí má břeh atlantický s tichomořským, kteráž již v krátké době velice mnoho životů lidských vyžádala. Slyšel jsem již v New Orleans a v Belize o ní vyprávěti, měl jsem však za to, že pověst bude přehnanou. Bohužel. Že vskutku tomu tak bylo.

(Pokračování bud.)

Wabash železniční a paroplavební společnost.

Jízdné do všech částí Evropy i zpět v nejnepříjemnějších cenách. O dobu odjezdu lodí, drahy vystavované do Evropy, aneb jakékoliv jiné podrobnosti hlaste se v úřadovně WABASH dráhy, 1415 Farnam ul. (Paxton Hotel Blk), aneb dopište na

GEO. N. CLAYTON, Omaha, Neb.

Amerika.

Některé myšlenky a vztřkovalství.

VÍR V N. L. FR. HERRING.

VI.

Pěkně se čtou obrázky z amerických farem. A mají opravdu zajímavost svou zvláštní, ty zámořské usedlosti venkovské, půvab svůj a kouzlo: Samému se mně někdy zdálo: tady bych chtěl žiti.

Život na venku v Americe jest osamělost, opuštěnější než v našich vesnicích, zejména v krajích dále měst a spojovacích cest; za to tím útulnější, mileji tu může být, jako ve vlastním, uzavřeném světě, kde ovšem hlavně na to přijde, jak si kdo sám ho utvoří, ten svůj svět. Farma od farmy jest vzdálená, tím vzdálenější čím jest bohatší sama a rozsáhlejší vlastní její hranice. Kdo rád má společnost, kamarádíčky, karty a flach, hospodu každý den, pro toho není farma americká.

I na malých farmách lije se v celku dobře. Jí se daleko lépe, než u nás na vesnici. Daně jsou malé. Co půda vlastní produkuje a co živí, tím lze obživiti se slušně s rodinou. Četěť je drahá a kdo bez ní může se obejti, obejde se a práci vykoná sám se svými lidmi. Tak jest mu dobře, kdyby musil platit, snad by ani nevyšel.

K vřpomoci sousedé mezi sebou tvořivají jakési sdružení. K mlátku sklízě do stohů narovnané úrody sjede se celé okolí na jednu farmu; druhého dne mlátička parní jede dále a pomoc shrne se všechna za ní tam, soused sousedu jemu poskytnoutou práci oplácí, za pomoc jeho dá mu pomoc svou; peníze se nevydává. Výloha jest jen s pohostěním a to je konečně jako práce též tím způsobem vzájemné, též se v Americe jídlo mnoho nepočítá, zejména na farmě, která všecko to, co předloženo hostům, sama dala a jen pití nějaké že snad k uctění hostů se koupí, což domů vzato není drahé, jen v hospodě v Americe mnoho se propijí. K jídlu mimo kávu v domácnostech amerických se ostatně nepije a z pravidla, v běžných dnech nic lihoého ve spofádaných rodinách vůbec pod střechu nepřijde.

Mnoho našich krajanů v Americe jest ve farmách, roztroušeno po různých státech; někde celé osady tvořejí čeští farmáci.

Roztomilou a tichou nějakou idyloou snad, jak by se zdálo — ne, to život amerických farmáčů není. Mají i oni své svízele, strasti, trampoty zajisté jako evropský sedlák. Stránek opravdu stinných amerického farmaření jest ve skutečnosti hojně a velmi zlých.

Na různých ustláno aspoň vždy také nemá takový farmáč. Zejména kdo by pěkně "na línou kůži" chtěl si lehnout, přepočel by se šeredně. Farmáč se musil dřít věru pořádně, chce-li něco mít, nejen sám, s celou rodinou musil pracovat v polu tváři i s dětmi, jichž sil i nejslabších nutno využitkovati; placená práce jest každá drahá, jak praveno, a všecko spočívá jen v práci vlastní.

Dobře bydo spočívá v tom, co půda rodíci poskytuje přímo aneb co živí tím, co z ní se zrodilo. Peněz mnoho farmáč neutřel. Co odprodati může, babku za to dostane; ceny jsou stlačené za všechno. Obilí namnoze jen pro spotřebu se seje, i oves, kukuřice, na mnohých místech svou prodejnou cenou nestojí ani za dovoz na místo tržní, ku dráze, více mil třeba od farmy vzdálené.

Na západě za dobytek se tržá peníze značné namnoze, kde na rozsáhlých lánách pasou se celá stáda a v stádech kupují se pro obrovské jatky; to jsou ovšem farmáci velmoži. Než i menší

farmáč všude má dobytek poměrně mnoho a také na něm jedině něco chytí, ačkoli cena též není velká a zisk činí jen množství, vedle toho, že výchova a výživa dobyteka velkého i malého celkem nic nestojí; co zpořebuje, zrodila půda a jinak to užítkovat nelze. Drbež se z farem ne na kusy, ale na celé posady prodává, do nichž se nepočítá večpe, a za málo peněz ty prolomované bedny skoupeny překupníkem pak hářou se do vagonů; pár tučetí hlav kufecích nechť se při tom rozmáčká, jednotlivě jsou bezcenny.

Farmy při drábách, blíže k ústi jich do měst, užítkovají mléko: časné ráno do Clevelandu na př. přijíždí zvláštní "mléčné vlaky". Rádost s takovým vlakem jiti jest snad menší než jít s našim "bumlem", také nikdo ne jede tak, kdo nemusí; jest to vlak pro náklad výhradně mléka. Vládo se zastavuje, stává se nejen na stanicích, ale i mezi cestami, na křižovatkách cest, kde čekají farmáci, aby naložili kovové džbány s mlékem.

Ovoce, broskve, víno, jablka daří se hojně na farmách a prodává se z farem; jest však i v drobném prodeji ovoce skorem zadarmo, neboť Kalifornie a Florida všechen trh zaplavují nejkraňnějšími plody svými, jichž háječně rodí. U měst farmáci na celých akrech pěstují jahody, též čfhest, aby docílili lepšího peněžního užítku z půdy.

Snad by se to vše, celkem vzato, našemu venkovanu hodně zalouvalo, líbilo se mu.

"Ej," pomyslí si. "To by tak přece jen bylo něco. Mám toho tady doma všeho dost beztoho. Dluhy jedí se mnou z mýsy, daně mne škrtí. Vyprodám se tu a za to, co mně zbude, zakoupím se tam. Vzhůru do Ameriky."

Než — ouha, příteli! Počítám, že ti zbudou opravdu nějaké peníze. Považ však: cesta tam z ženou a dětmi; to ztráví hezkou částku. A pak nezapomeň: vš, že za stovku dostaneš jen 40 zlatých; za tisícku 400. Dostaneš dolary ovšem, pěkné dolárky, ale v Americe dolar je zlatka, s dolarem se počítá — a nutno tak počítat — jako se zlatkou. Kdo vydělává na dolary, všECKO v pořádku, ale kdo si zlaté přiveze, ten dostává tím bití.

Farma teď, zejména poblíže měst je pěkně drahá. Tu je pozemek již zdělaný, tu jest pěkná budova — to stojí v Americe peníze. A s tvými zlatými, když je proměníš, mnoho polí nekoupíš, ani velký dům tam v Americe.

Arci. "Šli lidé odtud," ty namítneš, — a tolik peněz neměli ani jako já. Měli peněz méně s sebou, než já budu mít. A zakoupili se v Americe."

Pravda. Jsou i čeští farmáci, kteří se staré vlastní šli s několika stovkami a dnes co to hodnoty svou usedlost vlastníkou za mofem neměnili by za nejpěknější statek ve starém domově.

Myslíte však, pane, že si koupili ty farmy své tak, jak je mají dnes? Pěkně vystavěné jako klícky, o jednom poschodí, stranou stáje, chlévy, stodoly a kůlny; půdu zoranou a lány pastvin; vše obehnáno hezkými drátěným plotem; v ohradě koní houfy a stáda krav, vepřů, krocanů a slepic nepočítaje; všude strojů plo a všECKO vlastní; pod kolnou kočárky dvoukolé, ve kterých se tak lehce jezdf—

Mýlíte se. Byl tu prales tenkrát, hustý, neprostupný na celé tři prostofe, když stala se jejich majetkem. Takový pozemek si koupili za své peníze. Člověk musil drát se mezi stromy, křovínami, houšťm. Nebo jedinou přerí, travou a bejlím perostlgu plochou, do které nikdy ještě rýž se nezaryl, bylo to všechno. Stavění